

การพัฒนาชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย The Development of Aging Parents' Involvement Activities Package to Enhance Empathy in Young Children

กนกวรรณ แก่นนาคำ¹ และ ปิยะนันท์ ทิรัณย์ชโลทร²

¹ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โทร. 090 - 6766809 E-mail: wanda.kain@gmail.com

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัยและศึกษาผลในการใช้ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้ปกครองสูงอายุของเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3-6 ปีและเด็กปฐมวัยอายุ 3-6 ปีในจังหวัดร้อยเอ็ดและกรุงเทพมหานครอย่างละ 5 ครอบครัว

ในการพัฒนาชุดกิจกรรมครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบชุดกิจกรรมซึ่งประกอบด้วยหลักการวัตถุประสงค์ลักษณะของชุดกิจกรรมเนื้อหาการดำเนินการใช้ชุดกิจกรรมและการประเมินผลลักษณะของชุดกิจกรรมที่ใช้บ้านเป็นฐานในการเรียนรู้ (Home based program) โดยเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ดำเนินการใช้ชุดกิจกรรมกับผู้ปกครองสูงอายุและผู้ปกครองสูงอายุกับเด็กประกอบด้วย 3 กิจกรรมคือกิจกรรมพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานและกิจกรรมการเยี่ยมบ้านมีระยะเวลาในการดำเนินการใช้ชุดกิจกรรมจังหวัดละ 7 สัปดาห์โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อทดสอบความเข้าใจผู้อื่นแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองสูงอายุในการใช้ชุดกิจกรรมและแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้ปกครองสูงอายุและเด็กปฐมวัยในการทำกิจกรรมร่วมกันที่บ้าน

เมื่อศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมพบว่าผู้ปกครองสูงอายุมีความรู้ความเข้าใจที่กระชับถึงเจตคติที่ดีขึ้นต่อการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัยเมื่อผู้ปกครองสูงอายุใช้ชุดกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลา 7 สัปดาห์ทำให้เด็กปฐมวัยมีความเข้าใจผู้อื่นที่ดีขึ้นและจากการวิจัยพบว่าผู้ปกครองสูงอายุและเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมชุดกิจกรรมมีความพึงพอใจในชุดกิจกรรมอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: ผู้ปกครองสูงอายุ ความเข้าใจผู้อื่น ชุดกิจกรรม เด็กปฐมวัย

Abstract

The objectives of this study were to develop the aging parents' involvement activities package and to study the effect of the parents' involvement activities package to enhance empathy in young children. The target groups of this study were the aging parents and young children age 3-6 years old from five families who were staying in Roi-Et Province and the aging parents and young children age 3-6 years old from five families who were staying in Bangkok.

The development of this package was planned as principle, objectives, character of activities package, content, implementation and evaluation. Home based program which cooperated among the researcher and aging parents, and among aging parent and children was applied. The researcher used three activities including meeting, parent-child joint activity and home visit. The duration of each activity was 7 weeks.

The result of study found that the aging parents perceived knowledge and understanding, skills and attitudes to enhance empathy in young children. The young children participated in this study had better empathy. Moreover, the participants including aging parents and young children had good satisfaction in activities package.

Keywords: Aging parent, Empathy, Activities Package, Young Children

บทนำ

ความเข้าใจผู้อื่น (empathy) เป็นทักษะสังคม และเป็นการปรับตัวให้เข้ากับเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลของผู้อื่นได้ (Albrecht, 2006) การแสดงให้ผู้อื่นเห็นถึงความปรารถนาที่จะยอมรับบุคคลในแบบที่บุคคลนั้นเป็น โดยทั่วไปแล้วการแสดงถึงความเข้าใจผู้อื่น หมายถึง แสดงให้บุคคลเห็นถึงความชื่นชมต่อตัวตน หรือการแบ่งปันความรู้สึกแก่กัน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการทำงานร่วมกัน และในรายงานการประเมินพัฒนาการนักเรียนชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) พบว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ มีแนวโน้มไปในทางที่ดี จากการประเมินพบว่าเด็กมีความสุขสนุกสนานร่าเริงแจ่มใสในระดับดีถึงร้อยละ 89 แต่ยังมีพบว่าพฤติกรรมควบคุมตนเอง การแสดงความรู้สึกต่อตนเอง และการแสดงออกยังค่อนข้างด้อยกว่าด้านอื่นๆ

ผู้ปกครองสามารถจะปลูกฝังพัฒนาการทางด้านสังคม และทักษะสังคมด้านนี้ให้เด็กปฐมวัยได้ เพราะความเข้าใจผู้อื่นเป็นทักษะที่มักเกิดขึ้นจากการปลูกฝัง อบรมเลี้ยงดู ตามทฤษฎีของ Vygotsky (อ้างใน พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2556) ได้กล่าวถึง scaffolding คือการช่วยเหลือให้เด็กแก้ปัญหาหรือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อเด็กไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ เด็กมีภาวะสังคมและวัฒนธรรม (Socioculture Context) และทฤษฎีของ Bandura เชื่อว่าเด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตัวแบบ (learning through modeling)

โดยการวิจัยในครั้งนี้จะเริ่มต้นที่ ผู้ปกครองสูงอายุ กล่าวคือ ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยอาจจะเป็นปู่ย่าตา หรือยายก็ได้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ตามทฤษฎีของ Bioecological ของ Bronfenbrenner ระบุถึงระบบจุลภาค (Microsystem) ที่ส่งผลต่อตัวเด็ก เป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวเด็กมากที่สุด (Bronfenbrenner and Morris, 1999) ในกรณีของบ้าน ตามปกติผู้ปกครองที่ใกล้ชิดเด็กที่สุดคือ พ่อแม่ รองลงมาอาจจะเป็นญาติ เมื่อพ่อแม่ไม่สามารถดูแลลูกได้ตลอดเวลา หรือบางเวลาหน้าที่การดูแลเด็กตกไปที่ญาติในครอบครัว ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ระหว่างเด็กกับผู้ปกครองที่กว้างขึ้น (ดุขมิ อายูวัฒน์ และ วณิชชา ณรงค์ชัย, 2554) ทั้งนี้ ผู้ปกครองสูงอายุมีคุณค่าในการอบรมสั่งสอนเด็ก เช่น คุณค่าในการสร้างสังคมและคนรุ่นใหม่

(สุชาติ ทวีสิทธิ์ และ สวรัย บุญมานนท์, 2553) การปลูกฝังและสืบทอดคุณค่าในการดำรงชีวิตพอเพียง การพึ่งพาตนเอง โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต การสร้างแผ่นดินด้วยน้ำพักน้ำแรง คุณค่าในการเลี้ยงดูบุตรหลาน คุณค่าทางจิตใจ และการเป็นเสาหลักของครอบครัว เป็นต้น ทั้งนี้การวิจัยจะมีการวิจัยในจังหวัดร้อยเอ็ด และกรุงเทพฯ เพื่อแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าในเขตชนบทหรือเมืองหลวง ผู้ปกครองสูงอายุก็ยังสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ดูแลบุตรหลาน และมีคุณค่าเท่าเทียมกัน

ดังนั้น ผู้ปกครองสูงอายุสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้มีความเข้าใจผู้อื่นได้ ซึ่งตามลักษณะของเด็กปฐมวัยตามทฤษฎีของ Piaget กล่าวถึงเด็กในขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperation) อายุ 18 เดือน - 7 ปี ว่าจะมี Centration หมายถึง การรับรู้เฉพาะจุดของสิ่งเร้าโดยไม่สนใจในรายละเอียด (Wood, Smith, and Grossniklaus, 2001) การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) หมายถึง เด็กจะยึดติดกับความคิดของตนเอง ไม่เข้าใจว่าความคิดและความรู้สึกของตนเองแตกต่างจากผู้อื่น ทำให้มีอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านสังคมของเด็ก (นิติธร ปิลวาสน์, 2558) แต่นักวิจัยสมัยใหม่พบว่า การส่งเสริมให้เด็กมีการรับรู้ที่จะกระจายออกไปจากจุดเด่นได้ดี (Meed, 1972) ประการหนึ่งคือ การที่เด็กได้อยู่กับครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวที่หลากหลาย เรียกทฤษฎีดังกล่าวว่า ทฤษฎีของจิตใจ (Theory of Mind) ซึ่งนักวิจัยสมัยใหม่เชื่อว่าเด็กมีความเข้าใจผู้อื่น (Empathy) มีความสามารถในการคิดว่าผู้อื่นมีจิตใจ และสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง (Bloom, 2004)

ในการทำวิจัยครั้งนี้มีตัวแบบ คือ “ผู้สูงอายุ” เป็นผู้ถ่ายทอดสื่อให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ด้วยตัวแบบผ่านกระบวนการสังเกต ซึ่งสื่อที่ใช้ในชุดกิจกรรมนี้ คือ หนังสือนิทานและกิจกรรมหลังการอ่าน นอกจากนั้นยังเป็นการส่งเสริมสัมพันธ์ของผู้ปกครองสูงอายุและเด็ก เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย นำไปสู่การพัฒนาทักษะสังคม ผู้วิจัยเน้นการศึกษาตามบ้าน เพื่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครองสูงอายุ ให้เข้าร่วมทำกิจกรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่น ทั้งนี้เด็กจะได้มีทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสภาพภาคหน้า และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งวัตถุประสงค์ของการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน ได้แก่

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นให้ความรู้แก่เด็กปฐมวัย

ตัวแปรตาม คือ ความเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้ปกครองสูงอายุของเด็กที่มีอายุ 3-6 ปี ประกอบด้วยผู้ปกครองสูงอายุและเด็กปฐมวัยอายุ 3-6 ปี จากครอบครัวในชนบท จังหวัดร้อยเอ็ด และครอบครัวในกรุงเทพมหานคร อย่างละ 5 ครอบครัว

2. การดำเนินการวิจัย

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่

- 2.1 การพัฒนาชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย
- 2.2 การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

2.1 การพัฒนาชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย

2.1.1 แบบสัมภาษณ์ความต้องการของผู้ปกครองสูงอายุในการส่งเสริมเด็กปฐมวัย

โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ในประเด็นดังนี้ เนื้อหา ความรู้ที่ผู้ปกครองสูงอายุให้ความสนใจและต้องการที่จะส่งเสริมให้บุตรหลาน รูปแบบกิจกรรมที่ผู้ปกครองสูงอายุต้องการทำร่วมกับบุตรหลานเพื่อพัฒนาทักษะความเข้าใจผู้อื่นให้แก่บุตรหลาน และรูปแบบการดำเนินชีวิตเมื่อสัมภาษณ์ผู้ปกครองสูงอายุและได้ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมดังนี้

2.1.2 ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัยประกอบด้วยแนวคิดหลักการการดำเนินการ และการประเมินผล การสร้างสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรมฯ คือ

1) เอกสารการให้ความรู้ผู้ปกครองเรื่อง “เริ่มต้นความเข้าใจ เริ่มได้เพื่อหลานรัก”

2) เอกสารการให้ความรู้ผู้ปกครองเรื่อง “กิจกรรมนำสุขสันต์” จำนวน 10 ชุด

3) ชุดนิทานสานความเข้าใจ จำนวน 10 เล่ม ได้แก่ มาลีฮามณี, คุณปู่และเพื่อนๆ, หนูนิดผู้นำสงสาร, หนูนิดคนดี, ยินดีด้วยนะ, เราเป็นเพื่อนกัน, ใจเธอใจฉัน, ร่วมมือร่วมใจ, หัวใจดวงน้อย และด้วยรักและเข้าใจ ตลอดจนกิจกรรมนำสุขสันต์ ซึ่งทำกิจกรรมหลังการอ่านจำนวน 10 กิจกรรม

2.2 การศึกษาผลของชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัยในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย

2.2.1 แบบทดสอบความรู้ ของผู้ปกครองสูงอายุในการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

มีทั้งสิ้น 9 ข้อ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การทดสอบโดยการถามผู้ปกครองสูงอายุเพื่อทดสอบทัศนคติที่มีต่อความเข้าใจผู้อื่น การถามผู้ปกครองสูงอายุจากกรณีตัวอย่างให้ผู้ปกครองสูงอายุช่วยคิดวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและวิธีที่จะช่วยส่งเสริมบุตรหลานในแต่ละสถานการณ์ที่กำหนดให้ เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสนใจ ความชื่นชม และการยอมรับ โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านพิจารณาความถูกต้องครอบคลุมเนื้อหา ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1 ถือว่าสามารถใช้ได้

2.2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานที่บ้าน

สร้างแบบสังเกตซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การสังเกตพฤติกรรมผู้ปกครองสูงอายุในการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นแก่เด็กปฐมวัย และแบบสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับการแสดงออกถึงความเข้าใจผู้อื่นระหว่างการทำกิจกรรม โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านพิจารณาความถูกต้องครอบคลุมเนื้อหา ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1 ถือว่าสามารถใช้ได้

2.2.3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ปกครองสูงอายุเกี่ยวกับชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ข้อมูลส่วนตัวของผู้สูงอายุความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อชุดกิจกรรมฯ ทั้งในด้านการดำเนินชุดกิจกรรมฯ และสื่อที่ใช้ในชุดกิจกรรมฯ โดยนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านพิจารณาความถูกต้องครอบคลุมเนื้อหา ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1 ถือว่าสามารถใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นนี้ดำเนินการโดยศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.1 ชี้นำชุดกิจกรรมฯ ไปใช้

3.2 ชี้นำรวบรวมข้อมูลการใช้ชุดกิจกรรมฯ

3.1 ขั้นนำชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัยไปใช้ โดยดำเนินการ ดังนี้

3.1.1 การเตรียมการก่อนนำชุดกิจกรรมฯ ไปใช้มีการประชุมกับผู้ปกครองสูงอายุเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับชุดกิจกรรมฯ และตารางกิจกรรม โดยทำการนัดหมายในเวลาที่ผู้ปกครองสูงอายุสะดวก

3.1.2 การนำชุดกิจกรรมฯ ผู้วิจัยได้นำชุดกิจกรรมฯ ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เริ่มทำกิจกรรม โดยใช้เวลาทั้งสิ้น 7 สัปดาห์ แบ่งเป็น 3 ชั้นคือ ชั้นสร้างความเข้าใจ ชั้นปฏิบัติการ และชั้นสรุปผล

3.2 ชั้นรวบรวมข้อมูลการใช้ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมฯ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบความรู้ในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองสูงอายุ โดยใช้แบบทดสอบในด้านความสนใจ ความชื่นชม และการยอมรับ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองสูงอายุเกี่ยวกับแนวทาง วิธีการที่จะส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่น

3.2.2 ระหว่างการใช้ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยได้นำชุดกิจกรรมฯ ไปใช้กับผู้ปกครองสูงอายุ ของเด็กปฐมวัย อายุ 3-6 ปี และเด็กปฐมวัยอายุ 3-6 ปี แบ่งเป็นครอบครัวในจังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 5 ครอบครัว และครอบครัวในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ครอบครัวเริ่มทำการใช้ชุดกิจกรรมตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2558 ใช้เวลาทั้งสิ้น 7 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็น 3 ชั้นคือ ชั้นที่ 1 การสร้างความเข้าใจ ชั้นที่ 2 การปฏิบัติการ ชั้นที่ 3 การสรุปผล ซึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ดและกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดคล้ายกัน ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 เป็นการสร้างความเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และการดำเนินการใช้ชุดกิจกรรมฯ รวมถึงสาธิตวิธีการใช้ชุดกิจกรรมสร้างความเข้าใจในครอบครัว และให้ผู้ปกครองสูงอายุได้ทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ ในการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

สัปดาห์ที่ 2-6 เป็นการปฏิบัติการทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานที่บ้านจำนวน 5 ครั้ง โดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างความเข้าใจในครอบครัว ใน 1 สัปดาห์ ผู้ปกครองสูงอายุและเด็กจะต้องทำชุดกิจกรรมจำนวน 1 ชุด และต้องแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้วิจัย โดยผู้วิจัยจะเข้าไปเยี่ยมทุกสัปดาห์ เพื่อทำการสังเกต และเก็บรวบรวมข้อมูล ในขณะที่ผู้ปกครองสูงอายุทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานที่บ้าน

สัปดาห์ที่ 7 เป็นการสรุปผล มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ปกครองสูงอายุที่เข้าร่วมชุดกิจกรรมฯ และผู้ปกครองทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย รวมถึงสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้ปกครองสูงอายุ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัย 2 ด้านคือ

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย
2. ผลการใช้ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมของผู้ปกครองสูงอายุกับบุตรหลานที่บ้าน และการสัมภาษณ์ผู้ปกครองสูงอายุ การสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการเยี่ยมบ้านผู้ปกครองสูงอายุ สามารถสรุปเป็นข้อมูลแบ่งข้อมูล 5 ประเด็นดังต่อไปนี้

- 1.1 วัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

ผู้ปกครองสูงอายุเห็นว่าความเข้าใจผู้อื่น เป็นประเด็นใหม่ที่ยังไม่เคยรู้จักมาก่อน ทำให้ผู้ปกครองสูงอายุมีความสนใจที่จะศึกษาเนื้อหาของเรื่องนี้มากขึ้น อีกทั้งมีกิจกรรมที่ช่วยอธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาให้เข้าใจยิ่งขึ้น ตลอดจนผู้ปกครองสูงอายุและเด็กได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้ทั้งส่วนของผู้ปกครองสูงอายุและส่วนของเด็กปฐมวัย

1.2 เนื้อหาของชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยพบว่าผู้ปกครองสูงอายุทุกคนให้ความสนใจกับเนื้อหา และคิดว่าเนื้อหามีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมเด็ก เพราะผู้ปกครองสูงอายุต้องการให้เด็กในวัย 3-6 ปี สามารถเข้ากับเพื่อนในวัยเดียวกัน หรือผูกสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ เพราะเป็นวัยที่กำลังเริ่มเข้าโรงเรียน

1.3 ลักษณะการดำเนินการของชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

ในการดำเนินการของชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย มีการดำเนินการ 3 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การสร้างความเข้าใจ ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ และขั้นที่ 3 การสรุปผล ในแต่ละขั้นจะมีกิจกรรมที่ให้ความรู้ ทักษะ ให้แก่ผู้ปกครองสูงอายุและเด็กปฐมวัย ดังต่อไปนี้

- กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผู้วิจัยพบว่าผู้ปกครองสูงอายุทุกคนให้ความสนใจกับเนื้อหา และคิดว่าเนื้อหามีความเหมาะสมที่จะส่งเสริมเด็ก เพราะผู้ปกครองสูงอายุต้องการให้เด็กในวัย 3-6 ปี สามารถเข้ากับเพื่อนในวัยเดียวกัน หรือผูกสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ เพราะเป็นวัยที่กำลังเริ่มเข้าโรงเรียน เป็นการพบปะกันครั้งแรก เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับชุดกิจกรรมฯ มีการให้ความรู้ และสาธิตวิธีการดำเนินการ เพื่อเป็นแนวทางในการนำกิจกรรมไปเล่นกับบุตรหลานที่บ้าน และมีการสนทนากันในรูปแบบเป็นกันเอง เพื่อสาธิตการทำกิจกรรม และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองสูงอายุซักถาม

- กิจกรรมที่ 2 การทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลาน

ผู้วิจัยมีชุดกิจกรรมมอบให้แก่ผู้ปกครองสูงอายุ ซึ่งอุปกรณ์ในชุดดังกล่าวประกอบไปด้วย เอกสาร อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม หนังสือนิทาน ผู้ปกครองสูงอายุสามารถอ่านเอกสารให้ความรู้ และทำกิจกรรมตามที่เอกสารระบุไว้ได้ด้วยตนเอง

- กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน

การไปเยี่ยมบ้านผู้ปกครองสูงอายุ เป็นโอกาสที่ผู้วิจัยจะได้สังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมของผู้ปกครองสูงอายุ และเด็ก ตลอดจนได้ทำความคุ้นเคย เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองสูงอายุซักถามถึงข้อสงสัยในการทำชุดกิจกรรมฯ ตลอดจนศึกษาแนวทางในการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นที่ผู้ปกครองสูงอายุส่งเสริมให้เด็ก

1.4 สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยได้แบ่งสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย ออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

- ส่วนที่ 1 คู่มือการใช้ชุดกิจกรรมฯ

มีเนื้อหาที่ครบถ้วน เพื่อผู้ปกครองสูงอายุจะได้ศึกษาวิธีการใช้ได้อย่างง่าย และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

- ส่วนที่ 2 เอกสารให้ความรู้ผู้ปกครอง

เอกสารให้ความรู้ผู้ปกครอง มีขนาดตัวหนังสือเหมาะแก่ผู้สูงอายุ มีการจัดรูปเล่มให้น่าอ่าน ภาพประกอบสีสันสดใส เพื่อความน่าอ่าน เนื้อหาสอดคล้องกับกิจกรรมที่ต้องการนำเสนอ ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือระบุแหล่งอ้างอิง และใช้ภาษาง่ายๆ ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้

- ส่วนที่ 3 ชุดกิจกรรมสร้างความเข้าใจในครอบครัว ทั้ง 10 ชุด

ชุดกิจกรรม 10 ชุด มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเข้าใจผู้อื่นทั้ง 3 ด้านคือ ความสนใจ ความชื่นชม และการยอมรับ ชุดนิทานสานความเข้าใจ จำนวน 10 เล่ม ได้แก่ มาลีอารมณ์ดี (อธิบายความหมายของความเข้าใจผู้อื่น), คุณปู่และเพื่อนๆ (อธิบายความ

สำคัญของความเข้าใจผู้อื่น), หนูนิตผู้นำสงสาร (ส่งเสริมความสนใจผู้อื่น), หนูนิตคนดี (สรุปเรื่องความสนใจผู้อื่น), ยินดีด้วยนะ (ส่งเสริมความชื่นชมผู้อื่น), เราเป็นเพื่อนกัน (สรุปความชื่นชมผู้อื่น), ใจเธอใจฉัน (ส่งเสริมการยอมรับผู้อื่น), ร่วมมือร่วมใจ (สรุปการยอมรับผู้อื่น), หัวใจดวงน้อย (สรุปเรื่องความเข้าใจผู้อื่น) และด้วยรักและเข้าใจ (สรุปเรื่องความเข้าใจผู้อื่น)

ตลอดจนกิจกรรมที่ให้เด็กปฐมวัยทำหลังจากการอ่านหนังสือนิทานในแต่ละชุด เรียกว่า กิจกรรมนำสู่สันต์ จะสอดแทรกความรู้ รวมถึงทักษะในการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่น กิจกรรมที่จัดไว้เหมาะสำหรับเด็กปฐมวัย ผู้ปกครองสูงอายุสามารถทำกิจกรรมไปพร้อมกับเด็กได้ ตลอดจนมีความพร้อมในการใช้งาน เพราะในชุดกิจกรรมมีอุปกรณ์เพื่อให้เล่นเกม งานประดิษฐ์ หรืองานศิลปะ

1.5 ระยะเวลาในการดำเนินการชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย ระยะเวลาในการทำกิจกรรมทั้งหมดขยับน้อยเกินไป เพราะเนื้อหาเรื่องความเข้าใจผู้อื่น เป็นเรื่องที่เข้าใจตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แต่ในการทำกิจกรรมระยะเวลามีจำกัด ควรขยายเวลาออกไปเพื่ออธิบายความรู้แก่เด็กให้มากขึ้นอีก

จากข้อมูลทั้ง 5 ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย ได้รับการยอมรับ และประสบผลสำเร็จ เพราะผู้ปกครองสูงอายุนำไปใช้งานได้จริง ตลอดจนมีวัตถุประสงค์การทำชุดกิจกรรมฯ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองสูงอายุกลุ่มเป้าหมาย อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในชุดกิจกรรม คือ นิทาน เกม งานประดิษฐ์ งานศิลปะ ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองสูงอายุสามารถใช้งาน และเล่นร่วมกับบุตรหลานที่บ้านได้ อีกทั้งเอกสารให้ความรู้ผู้ปกครองต่างๆ สามารถสื่อสาร ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองสูงอายุ ผู้ปกครองสูงอายุสามารถเข้าใจเนื้อหา และสามารถนำเนื้อหาไปใช้ได้จริง และสุดท้ายคือการเยี่ยมบ้าน เป็นการพบปะกันระหว่างผู้วิจัย และผู้ปกครองสูงอายุ ทำให้สามารถติดต่อสอบถาม และแลกเปลี่ยนความรู้กันเรื่องชุดกิจกรรมฯ ได้อย่างสม่ำเสมอ

2. ผลการใช้ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

2.1 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองสูงอายุ เกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

2.2 ผลการศึกษาทักษะของผู้ปกครองสูงอายุ ในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

2.3 ผลการศึกษาเจตคติของผู้ปกครองสูงอายุผ่านชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

2.4 ผลที่เกิดกับเด็กปฐมวัย

2.1 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองสูงอายุ เกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

จากผลคะแนนที่ประเมิน สามารถสรุปได้ว่าผู้ปกครองสูงอายุทั้ง 10 ครอบครัว หลังจากที่เขาเข้าร่วมชุดกิจกรรมฯ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเข้าใจผู้อื่น และการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัยเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งจากการสังเกต และการสนทนากับผู้ปกครองสูงอายุที่ใช้ชุดกิจกรรมฯ พบว่าผู้ปกครองสูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่น และทักษะความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น

ตลอดจนการใช้กิจกรรมและหนังสือเป็นสื่อในการให้ความรู้แก่เด็ก ก็ทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ได้ศึกษาจากตัวอย่างเหตุการณ์ต่างๆ ที่เด็กอาจจะได้เจอในชีวิตจริง ทั้งนี้ไม่ใช่การให้ความรู้ตรงๆ ซึ่งให้เด็กท่องจำเอาไปทันที หรือบังคับให้จดจำได้ ณ ขณะนั้น แต่เป็นการสอดแทรกเนื้อหาความรู้เอาไว้ในแก่นเรื่องของนิทาน และความสนุกสนานของการทำกิจกรรม ซึ่งในที่สุดเมื่อเด็กได้อ่านนิทาน และทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเข้าใจในเนื้อหาที่ที่ต้องการจะสื่อสารให้เข้าใจ และเด็กก็จะมี ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งด้วย จากประสบการณ์ให้ความรู้โดยผู้ปกครองสูงอายุในครั้งนี้ ผู้ปกครองสูงอายุทุกคนสามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนรู้เรื่องอื่นๆ แก่เด็ก โดยสามารถจะนำไปปรับใช้ ว่าการให้ความรู้ที่สนุกสนาน และทำให้เด็กเข้าใจอย่างลึกซึ้งทำอย่างไรได้บ้าง

2.2 ผลการศึกษาทักษะของผู้ปกครองสูงอายุ ในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

จากการสังเกตและการพูดคุยกับผู้ปกครองสูงอายุ ทำให้ทราบว่าผู้ปกครองสูงอายุนั้นคลุกคลีกับเด็กอยู่เป็นประจำทุกวัน ดังนั้นจึงมีทักษะในการควบคุมและดูแลเด็กเป็นอย่างดี เด็กส่วนมากจะเชื่อฟัง ปู่/ย่า/ตา/ยาย ของตนเองมาก นับว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุตรหลาน ดังนั้นในการให้ความรู้แก่เด็กในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงพยายามสร้างบรรยากาศ จากการเคารพเชื่อฟัง อยู่เป็นทุนเดิม ให้เป็นการรับฟังการให้ความรู้โดยผู้ปกครองสูงอายุ ทั้งนี้ยังสอดแทรกความสนุกสนานเข้าไปด้วย ทำให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา และมีความกระตือรือร้นมากขึ้น โดยในขั้นแรกผู้ปกครองสูงอายุยังต้องพยายามปรับตัวกับการให้ความรู้ที่เป็นขั้นตอน เพราะปกติจะให้ความรู้แก่บุตรหลานไปตามกิจวัตรประจำวัน ไม่ได้มีการตั้งหัวข้อที่ต้องการจะให้ความรู้ที่ชัดเจน และเป็นทางการเช่นนี้

ตัวอย่างสถานการณ์ ในกิจกรรมชุดที่ 3 มีการตัดกระดาษรูปคนต่อกัน ผู้วิจัยได้ให้เด็กวาดรูประบายสีลงบนกระดาษที่ตัดเป็นรูปคนเรียบร้อยแล้ว จากนั้นให้เด็กเขียนชื่อบุคคลที่เป็นเพื่อนของเด็ก เด็กเขียนหนังสือไม่ถนัดในบางตัว และบางตัวก็ยังเขียนไม่ได้ ผู้ปกครองสูงอายุก็ช่วยจับมือเด็กให้เขียนได้ตามที่เด็กต้องการ ผู้วิจัยจึงพยายามชวนพูดคุยถึงชื่อของเพื่อนที่อยู่บนกระดาษ และสนับสนุนให้ผู้ปกครองสูงอายุช่วยชักช่วยถวามเด็ก และทั้งสองก็เล่าเรื่องเพื่อนๆ ของเด็กอย่างสนุกสนาน

จากข้อมูลข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ปกครองสูงอายุมีทักษะกระบวนการในการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นดีขึ้น

2.3 ผลการศึกษาเจตคติของผู้ปกครองสูงอายุ ผ่านชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

จากการสังเกตและพูดคุยกับผู้ปกครองสูงอายุในขณะที่ไปเยี่ยมบ้าน พบว่าผู้ปกครองสูงอายุมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมฯ เพราะกิจกรรมดังกล่าวสามารถให้ความรู้เรื่องความเข้าใจผู้อื่น และชุดกิจกรรมต่างๆ ที่นำไปใช้ยังสามารถทำให้ผู้ปกครองสูงอายุได้เล่นกับบุตรหลาน ได้ให้ความรู้เรื่องความเข้าใจผู้อื่นผ่านชุดกิจกรรมต่างๆ ได้ใช้เวลาร่วมกับบุตรหลานอย่างเป็นเวลาที่มีคุณภาพ เพราะทั้งมีความรู้และความสนุกสนาน ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของผู้ปกครองสูงอายุ ดังนี้

“หลานได้คิดเรื่องความเข้าใจผู้อื่น ทำให้หลานได้ฝึกการคิด ทำให้หลานได้พัฒนาการเข้าสังคม”

“หลานมีความเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น เช่น อ่านนิทานเรื่องคุณปู่และเพื่อนๆ เล่าเรื่องคุณปู่ที่มีเพื่อนเยอะๆ ยายก็บอกว่าหลานก็ต้องมีเพื่อนนะ และเราก็ต้องเมตตาใจกับเพื่อน หลานก็มีความเข้าใจมากขึ้น และอยากจะไปโรงเรียนเร็วๆ ไปหาเพื่อน”

“หลานชอบขบเล่นกับเพื่อนผู้ชายในกลุ่มเดียวกัน บางครั้งหลานยังไม่รู้ประสา และเล่นกับเพื่อนอย่างเด็กๆ ค่อนข้างซน เมื่อได้ชุดกิจกรรมมาสอนเรื่อง ความเข้าใจผู้อื่น ยายว่าทำให้หลานปรับการปฏิบัติตัว เป็นเด็กที่เล่นกับเพื่อน หรือคุยกับเพื่อนได้ดี มีความสัมพันธ์กับเพื่อนในทางที่ดีขึ้น”

“หลานมีความสนใจผู้อื่น สนใจเพื่อนมากขึ้น เช่น สามารถสร้างสัมพันธ์กับเพื่อนได้เมื่อถึงเวลาเย็น ก็จะจำได้ว่าเคยเล่นกับเพื่อนเวลานี้ ขอไปเล่นกับเพื่อนอีก สนใจในกิจกรรมของเขา”

“หลานมีความสนใจเกี่ยวกับความยอมรับผู้อื่น บางครั้งมาถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับการยอมรับผู้อื่นด้วย”

จากข้อมูลข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ปกครองสูงอายุมีเจตคติที่ดี ตลอดจนมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย ผ่านการใช้ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

2.4. ผลที่เกิดกับเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจาก แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครองสูงอายุ เกี่ยวกับชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมผู้ปกครองสูงอายุ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย แบบสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานที่บ้าน พบว่าเด็กสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ โดยเฉพาะเด็กที่เคยผ่านการทำกิจกรรมบ่อยๆ ในโรงเรียนอนุบาล

เด็กมีความสนุกสนาน และร่วมกิจกรรมได้ทุกกิจกรรม โดยเฉพาะหากผู้ปกครองสูงอายุจัดให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกับ

เพื่อน (ซึ่งอาศัยอยู่ละแวกเดียวกัน) เมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน เด็กก็มีความกระตือรือร้น และร่าเริง เด็กบางคนเมื่อฟังนิทานหลายๆ เล่ม เมื่อถึงเล่มท้ายๆ และอ่านไปถึงตอนที่สำคัญ เด็กสามารถคาดเดาการกระทำของตัวละครได้ และบอกว่าตนก็จะทำเหมือนตัวละคร (ตัวเอกที่เป็นคนดี) สำหรับพฤติกรรมของเด็กในเรื่อง ความเข้าใจผู้อื่น จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองสูงอายุและจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมของเด็กด้วยตนเอง และจากการที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการเยี่ยมบ้าน ดูพฤติกรรม และการพูดคุยกับเด็ก พบว่าเด็กทั้ง 10 คนที่ได้เข้าร่วมชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุและส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่น โดยเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมสร้างความเข้าใจในครอบครัว เด็กมีความเข้าใจผู้อื่นทั้ง 3 ด้าน คือความสนใจ ความชื่นชม และการยอมรับเพิ่มมากขึ้น สามารถแบ่งได้ 3 ด้าน คือ

2.4.1 ความสนใจ

2.4.2 ความชื่นชม

2.4.3 การยอมรับ

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.4.1 ด้านความสนใจ เด็กมีความสนใจผู้อื่น หลังจากได้ทำกิจกรรมผู้ปกครองสูงอายุสังเกตว่าเด็กมีความสนใจผู้อื่น โดยเรียนรู้จากนิทานที่อ่าน เช่น เมื่อเปิดหน้าหนึ่งของนิทาน เด็กจะถามว่าเขาทำอะไร? นี่ใคร? เขาเป็นอะไร? บางครั้งผู้ปกครองสูงอายุเล่านิทานแล้วเชื่อมโยงถึงเหตุการณ์ในชีวิตจริง เช่น เห็นไหมว่าเด็กคนนี้แบ่งขนมให้เพื่อนกินด้วย เหมือนที่พี่หวานแบ่งขนมให้หนูกินไหม หนูก็มีเพื่อนเหมือนในนิทานนะ เด็กก็จะเข้าใจว่าการสนใจผู้อื่นทำได้หลากหลายวิธี มีวิธีการในการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นอยู่หลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นคือ การแบ่งปันนั่นเองเด็กมีความสนใจ โดยเฉพาะตัวละครในนิทานที่เด็กอ่าน ตัวเอกในนิทานที่เด็กอ่านทั้งหมดจะเป็นเด็กปฐมวัย มีอายุเท่ากับเด็ก สถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้น ก็เป็นเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นกับตัวเด็กได้ ดังนั้นเด็กจึงสนใจเป็นพิเศษ ตั้งใจฟังนิทานเป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังมีความสนใจตัวผู้วิจัยว่าเป็นคนที่เข้ามาให้ความรู้ ผู้ปกครองสูงอายุจะแนะนำว่าผู้วิจัยคือ “พี่สาว” ให้เด็กแสดงความเคารพ ขอบคุนที่มาให้ความรู้ เด็กจะเชื่อฟังและให้ความสนใจผู้วิจัยตลอดการทำกิจกรรม และสุดท้ายในการทำกิจกรรม เด็กสามารถตอบคำถามที่ผู้ปกครองสูงอายุหรือผู้วิจัยสอบถามเรื่องความสนใจได้ เช่น นี้อือบล็อกที่แสดงสีหน้าร้องไห้ น้องเคยร้องไห้ไหม แล้วน้องเคยเห็นใครร้องไห้บ้าง เด็กก็สามารถตอบได้ว่าเคย เคยเห็นเพื่อนร้องไห้ และแสดงท่าทางร้องไห้ให้ดูได้

2.4.2 ด้านความชื่นชม จากการใช้ชุดกิจกรรม ผู้ปกครองสูงอายุเห็นว่าเด็กสามารถเข้าใจถึงเรื่อง การชื่นชมผู้อื่นมากขึ้น เมื่ออ่านนิทานเสร็จ บางครั้งจะมีการวาดรูป ผู้ปกครองจะถามว่า ของเพื่อนสวยไหม (บางครั้งทำกิจกรรมกับเพื่อนที่อยู่ในละแวกเดียวกัน) ของยายสวยไหม (บางครั้งผู้ปกครองสูงอายุก็นำมาทำกิจกรรมด้วย) เด็กก็จะชื่นชมผลงานของคนนั้นๆ ถ้าเด็กชอบและสามารถเห็นได้จากการทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อเด็กได้ทำงานศิลปะ งานประดิษฐ์ร่วมกับผู้อื่น เด็กชื่นชอบที่จะทำงานร่วมกับเพื่อน ผู้ปกครองสูงอายุ ผู้วิจัย และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้จนประสบความสำเร็จ

2.4.3 ด้านการยอมรับ จากการใช้ชุดกิจกรรม ผู้ปกครองสูงอายุเห็นว่าเด็กสามารถยอมรับผู้อื่นได้ดีขึ้น เช่น เมื่อทำกิจกรรมอยู่แล้วเด็กเกิดความขัดแย้งกับผู้ปกครองสูงอายุ บางครั้งก็พูดคำหยาบ ผู้ปกครองสูงอายุก็จะบอกเด็กว่า เห็นในนิทานไหม หนูพูดดีๆ ว่าไม่ชอบก็ได้ แล้วเรามาดูกันว่า แบบไหนที่หนูชอบในการอ่านนิทาน มีเรื่องราวที่เพื่อนสองคนไม่ยอมรับกัน ผู้ปกครองก็จะอธิบายให้เด็กฟังเป็นตัวอย่าง เช่น “เห็นไหมว่าเสือน้อยไม่ชอบ แต่พวกเขาทั้งสองคนก็ทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกันต่อได้ ถ้ายอมรับกันได้” เป็นต้น ตลอดจนในการทำกิจกรรมย่อมมีความขัดแย้งกัน เช่น เด็กเกิดความขัดแย้งกับผู้ปกครองสูงอายุ เด็กทำกิจกรรมและเกิดความต้องการที่จะทำตามใจตนเอง ผู้ปกครองสูงอายุจะค่อยๆ ปล่อยให้เด็กหันมาสนใจ และพยายามพูดอธิบายให้เด็กฟังถึงการทำกิจกรรมนั้นๆ ว่าทำอย่างไรอีกครั้ง และชักชวนให้เด็กทำกิจกรรมให้เสร็จ ซึ่งเด็กทุกคนก็ปฏิบัติตามได้ด้วยดี

จากการสรุปผลที่เกิดขึ้นทั้ง 3 ด้านได้แก่ ผลที่เกิดจากชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่น ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ปกครองสูงอายุ และผลที่เกิดขึ้นกับตัวเด็ก สามารถสรุปได้ว่าในการพัฒนาชุดกิจกรรมครั้งนี้สามารถส่งเสริมความเข้าใจทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความสนใจ ความชื่นชม และการยอมรับได้ เด็กปฐมวัยมีทักษะในเรื่องความเข้าใจผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนผู้ปกครองสูงอายุมีความพึงพอใจในชุดกิจกรรมฯ อยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

1. ชุดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสูงอายุเพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย เป็นชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อให้ความรู้ผู้ปกครองสูงอายุ เรื่อง ความเข้าใจผู้อื่น และการส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่นทั้ง 3 ด้านในเด็กปฐมวัย โดยใช้บ้านเป็นฐานในการเรียนรู้เพราะตามทฤษฎีของ Bronfenbrenner ถือว่าบ้านเป็นระบบจุลภาคที่ส่งผลต่อตัวเด็ก ตลอดจนตามทฤษฎีของ Vygotsky เด็กได้เรียนรู้ผ่าน Symbolic sign คือ เครื่องหมายแทนสัญลักษณ์แทนนามธรรม ที่ช่วยในการคิดหรือการแก้ปัญหา ในการวิจัยครั้งนี้ Symbolic sign ได้แก่ ชุดนิทานสานความเข้าใจทั้ง 10 เล่ม ซึ่งเป็นเครื่องหมายแทนความเข้าใจผู้อื่น ตลอดการทำการกิจกรรมเด็กได้อ่าน และทำความเข้าใจเนื้อหาของนิทาน

2. ตามแนวคิดของ Piaget และแนวคิดของกลุ่ม Neo-Piagetian จะเห็นได้ว่าเด็กในวัย 3-6 ปี ต้องการการส่งเสริมในเรื่อง ความเข้าใจผู้อื่น เพื่อพัฒนาทักษะสังคม และปรับความคิดให้เด็กได้เปิดกว้างกับสังคมที่ใหญ่ขึ้นการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอร่วมกับผู้ปกครอง รูปแบบการให้ความรู้แก่เด็กปฐมวัยมีมากมายหลายประการ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สร้างความเป็นกันเอง ทำให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายเพราะทำกิจกรรมอยู่ที่บ้านของตนเอง ตลอดจนทำให้ผู้ปกครองมีทักษะในการส่งเสริมความรู้ให้เด็ก ซึ่งครั้งนี้ส่งเสริมความรู้เรื่อง ความเข้าใจผู้อื่น ซึ่งสามารถส่งเสริมได้อีกเรื่อยๆ นอกเหนือจาก 7 สัปดาห์ที่ได้จุดประกายการเรียนรู้ไว้ เพราะความเข้าใจผู้อื่น เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นตามประสบการณ์ เด็กจะเจอสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตที่จะท้าทายให้ตนมีความเข้าใจผู้อื่นในระดับที่สูงขึ้นตามวัย และผู้สูงอายุก็สามารถเป็นผู้ช่วยของเขาได้ในระยะยาวเช่นกัน เพราะได้ศึกษาการสร้างความรู้ในเรื่องนี้เรียบร้อยแล้ว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวาดภาพประกอบนิทานควรมีลักษณะภาพเต็มหน้ากระดาษ เพราะนิทานบางหน้าก็จัดพิมพ์เพียงครึ่งหน้า หากพิมพ์เต็มหน้าจึงจะดูสวยงามและสื่ออารมณ์ให้เด็กปฐมวัยเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2. ผู้ปกครองสูงอายุผู้ใช้ชุดกิจกรรมฯ ควรมีทักษะในการเล่นนิทาน ตลอดจนมีทักษะในการทำกิจกรรมต่างๆ คือ การเล่นเกมจับคู่ การตัดกระดาษ การวาดรูปร่วมกับบุตรหลาน และการเล่นบทบาทสมมติและทำการกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). รายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- ดุขฎิ อายุวัฒน์, และวาณิชชา ณรงค์ชัย. (2554). รูปแบบการอาศัยอยู่ร่วมกันของคนข้ามรุ่นในครอบครัวผู้ย้ายถิ่นอีสาน. *The 12th Khonkaen University Conference*. ค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2558, จาก <http://intranet.gs.kku.ac.th/e-journal/index.php/gs/article/viewFile/324/331>.
- นิติธร ปิลาวาสน์. (2558). ลูเกียิตตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism). ค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2558, จาก <http://taamkru.com/th/>.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2556). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ ทวีสิทธิ์, และสวรัย บุญยานนท์. (2553). *คุณค่าผู้สูงอายุในสังคมไทย*. นครปฐม: ประชากรและสังคม.
- Albrecht, K. (2006). *Social Intelligence: The New Science of Success*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Bloom, P.(2004). *Descartes' Baby: How the Science Development Explains What makes*. New York: Basic Book.
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P.A. (1999). *The Bioecological Model of Human Development*. Handbook of child psychology.
- Meed, M. (1972). *A Child's World*. n.p.
- Wood, K. C., Smith, H., Grossniklaus, D. (2001). Piaget's Stages of Cognitive Development. In M. Orey (Ed.), *Emerging perspectives on learning, teaching, and technology*. Retrieved 2015, from <http://epltt.coe.uga.edu/>